

Hallituksen esitys Eduskunnalle vesiliikennelaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi vesiliikennelaki, joka korvaisi nykyisen veneliikennelain. Vesiliikennelain tarkoituksena olisi sekä vesiliikenteen turvallisuuden edistäminen että vesikulkuneuvojen käytöstä aiheutuvien ympäristö- ynnä muiden haittojen ehkäiseminen. Vesiliikennelaki sisältäisi vesillä liikkuja, vesikulkuneuvoja ja niiden varusteita sekä vesillä liikkumista koskevia säännöksiä.

Vesiliikennelaki koskisi kaikkia vesillä liikkumiseen tarkoitettuja kulkuvälineitä ja laitteita. Perinteisten veneiden lisäksi lain soveltamisalaan kuuluisivat esimerkiksi vesiskootterit ja ilmatyynyalukset. Kauppamerenkulkuun käytettäviin aluksiin sovellettaisiin kuitenkin edelleen ensisijaisesti merilakia ja alusturvallisuuden valvonnasta annettua lakia, siltä osin kuin ne sisältävät tämän lakiesityksen piiriin kuuluvia asioita.

Tarkemmat säännökset ja määräykset vesikulkuneuvoista ja niiden varusteista, mukaan luettuna vesikulkuneuvoissa vaadittava vähimmäisvarustus, annettaisiin asetuksella ja merenkulkuhallituksen päätöksellä. Säännöksissä ja määräyksissä on tarkoitus ottaa huomioon, mitä Euroopan yhteisön huviveneitä koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä annetussa direktiivissä säädetään. Lisäksi asetuksella ja merenkulkuhallituksen päätöksellä säädettäisiin direktiivin edellyttämästä huviveneiden ja niiden tiettyjen varusteiden vaatimuksemukaisuuden toteamisesta. Uusia vähimmäisvarustusta koskevia vaatimuksia sovellettaisiin kuitenkin vasta vuoden 1997 purjehduskaudella.

Jos on syytä epäillä, että vesikulkuneuvo tai sen varusteet saattavat vaarantaa turvallisuutta tai terveyttä, valtioneuvosto voisi edellä mainitun direktiivin säännösten mukaisesti kieltää vesikulkuneuvon tai sen varusteiden maahantuonnin, valmistuksen, markkinoinnin tai käytön.

Venerekisteriin merkittävää vesikulkuneuvoa saisi, kuten nykyisinkin, kuljettaa vain 15 vuotta täyttänyt henkilö. Merenkulkuhallitus voisi lisäksi erityisistä syistä määrätä, että tietyn vesikulkuneuvotyypin tai yksittäisen vesikulkuneuvon kuljettajan on oltava 18 vuotta täyttänyt ja että hänellä on oltava merenkulkuhallituksen edellyttämät tiedot ja kyky vesikulkuneuvon kuljettamiseen.

Esityksen mukaan olisi edelleen mahdollista antaa vesikulkuneuvolla liikkumista koskevia alueellisia kielto- ja rajoituspäätöksiä. Päätökset voisivat koskea myös kauppa-merenkulkuun käytettäviä aluksia. Päätösten anto olisi tarkoitus järjestää siten, että merenkululaitos antaisi yleisiä kulkuväyliä koskevat päätökset. Kieltojen ja rajoitusten merkitsemisestä vastaisi tällöin väylänpitäjä. Muiden vesialueiden osalta päätösten teko kuuluisi alueellisten ympäristökeskusten toimivaltaan, jolloin kunta, jonka aluetta kiello tai rajoitus koskee, vastaisi kiello- ja rajoitusmerkkien asettamisesta ja kunnossapidosta. Esityksen mukaan voitaisiin myös antaa tiettyä vesikulkuneuvotyyppiä koskevia alueellisia kieltoja tai rajoituksia.

Lakiesitys sisältää myös uusia vesiliikenteen valvontaa koskevia säännöksiä. Kauppamerenkulkuun käytettäviin aluksiin sovellettaisiin kuitenkin ensisijaisesti alusturvallisuuden valvonnasta annettua lakia.

Veneiden rekisteröintisäännöksiä ei tässä vaiheessa esitetä uudistettaviksi. Moottoriveneiden rekisteröintiä koskeva veneliikennelain säännös, jonka mukaan moottoriveneet voidaan asetuksella määrätä rekisteröitäviksi, jäisi toistaiseksi voimaan. Samoin jäisivät voimaan veneliikenneasetuksen moottoriveneiden rekisteröimistä koskevat säännökset.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 16 päivänä kesäkuuta 1996 samanaikaisesti kuin huviveneitä koskeva direktiivi.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1	3.3. Ympäristövaikutukset	8
YLEISPERUSTELUT	3	4. Asian valmistelu	8
1. Nykytila	3	4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto .	8
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	4.2. Lausunnot	8
1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	8
1.3. Nykytilan arvionti	4	1. Lakiehdotuksen perustelut	8
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	6	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	15
3. Esityksen vaikutukset	7	3. Voimaantulo	15
3.1. Taloudelliset vaikutukset	7	LAKIEHDOTUS	15
3.2. Organisaatio- ja henkilöstö- vaikutukset	7		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Veneliikennelaki (151/69) ja -asetus (152/69) sisältävät erityisesti veneilyä ja osittain muutakin vesiliikennettä koskevia säännöksiä. Alkujaan veneliikennelaki käsiteli lähinnä veneliikenteen turvallisuutta, yleistä järjestystä ja moottoriveneiden rekisteröintiä koskevia asioita.

Veneliikennelain soveltamisalaa laajennettiin vuonna 1977 siten, että ympäristöhaittojen ehkäiseminen otettiin aikaisempaa paremmin huomioon. Tällöin lakiin lisättiin muun muassa alueellisia kieltoja ja rajoituksia koskevat säännökset, joiden mukaan lääninhallitus (myöhemmin alueellinen ympäristökeskus) voi määrättyllä vesialueella kieltää moottoriveneellä ajamisen tai rajoittaa sitä.

Veneliikennelain ja -asetuksen lisäksi veneliikenteeseen sovelletaan lukuisia muita säädöksiä, joita sovelletaan myös kaupparenkulkuun. Tärkeimpiä näistä ovat merilaki (674/94) soveltuvien osin, yleissopimus kansainvälisistä säännöistä yhteentörmäämisen ehkäisemiseksi merellä, 1972 (SopS 30/77), asetus yhteentörmäämisen ehkäisemisestä sisäisillä kulkuvesillä (252/78), asetus vesikulkuväylien merkitsemisestä (846/79) sekä asetus kanavien ja avattavien siltojen liikennesäännöistä (512/91). Veneliikenteen päästöjä säännellään aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetulla lailla (300/79) ja sen nojalla annetulla asetuksella (635/93) sekä meluntorjuntalailla (382/87) ja sen nojalla annetulla asetuksella (169/88).

Veneliikennelain 2 § sisältää perussäännöksen moottoriveneiden rekisteröimisestä. Tarkemmat säännökset moottoriveneiden rekisteröimisestä on annettu veneliikenneasetuksella. Veneiden rekisteröinti tapahtuu moottorin tehon perusteella ja rekisteriä pitävät lääninhallitukset läänissä käytössä olevista veneistä.

Veneliikennelain 3 §:n sisältää valtuudet asetuksella antaa rekisteröitävien moottoriveneiden rakenteesta, kunnosta, varusteista ja käytöstä samoin kuin julkisesti kaupan pidettävien tai tilauksesta valmistettavien va-

kiomallisten veneiden, venemoottoreiden ja venetarvikkeiden rakenteesta ja laadusta sellaisia säännöksiä, jotka turvallisuuden, yleisen järjestyksen tai ympäristöhaittojen ehkäisemisen vuoksi katsotaan tarpeellisiksi. Moottorimelun torjumiseksi voidaan kaikkien veneiden osalta säätää erikseen äänenvaimennuksesta.

Veneliikenneasetus sisältää tarkemmat säännökset veneiden rakenteesta, varusteista ja käytöstä. Lähinnä säännökset on kohdistettu rekisteröitäviin moottoriveneisiin.

Lainsäädännön lisäksi on yhteispohjoismaisesti laadittu veneitä koskevat vapaaehtoiset yhtenäiset rakennevaatimukset ja yhtenäinen hyväksymisjärjestelmä. Veneet tyyppihyväksytään pohjoismaisen venenormiston (NBS) mukaisesti ja tyyppihyväksytyt veneet varustetaan sinisellä kilvellä. Suomessa tyyppihyväksynnän hoitaa merenkululaitos ja tarkastus- ja kenttätyön suorittaa VTT Valmistustekniikka. Tyyppihyväksyntä, joka kohdistuu sekä ammattikäytössä oleviin veneisiin että vapaa-ajan käyttöön tarkoitettuihin veneisiin, on aloitettu vuonna 1974.

Veneen kuljettajalta ei veneliikennelain nojalla vaadita erityistä tutkintoa. Eräistä huviveneitä varten annettavista todistuksista annetun asetuksen (308/74) nojalla on kuitenkin mahdollista vapaaehtoisesti hankkia kansainvälinen huviveneen kuljettajan pätevyyskirja. Mainittu pätevyyskirja vaaditaan esimerkiksi Saksassa tai Hollannissa liikkuvan vesikulkuneuvon kuljettajalta. Huviveneen kuljettajan pätevyyskirjan antaa merenkululaitos ja niitä on annettu noin 15 000 henkilölle.

1.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa veneiksi (båt) luetaan vesikulkuneuvot, joiden pituus on alle 12 metriä ja leveys alle 4 metriä. Huviveneliikenteessä ei vaadita pätevyystodistusta, mutta käytännössä hankitaan vapaaehtoisia kuljettajan pätevyystodistuksia. Kuljettajan pätevyystodistus (kustskepparintyg) on pakollinen kuljettaessa yli 12 metrin pituisia ja yli 4 metrin

levyistä vesikulkuneuvoa (skepp). Pakollisia varustemääräyksiä ei ole, vaan turvallisuusvarusteet hankitaan suositusten ja valistuksen pohjalta.

Lääninhallitukset voivat antaa määräyksiä nopeusrajoituksista neuvoteltuaan merenkulkulaitoksen kanssa. Lääninhallitukset voivat antaa määräyksiä myös muista rajoituksista ja kielloista, jotka koskevat oikeutta käyttää vesialuetta vesikulkuneuvoliikenteeseen. Kiellot ja rajoitukset eivät kuitenkaan koske yleisellä väylällä harjoitettua kauppamerenkulkua.

Norja

Norjassa vaaditaan veneen kuljettajalta pätevyyskirja (båtförarcertifikat), kun vene on yli 15 metriä pitkä tai jos veneen bruttovetoisuus on yli 25 rekisteritonnia. Vapaaehtoisesti on mahdollista hankkia veneen kuljettajantodistus (båtförarbevis). Veneen kuljettajan on oltava vähintään 16 vuotta täyttänyt kuljettaessaan venettä, jonka nopeus on yli 10 solmua tai konetehto yli 10 hevosvoimaa, tai jos veneen pituus on yli 8 metriä. Yli 50 bruttorekisteritonnin veneet on katsastettava ja niiden osalta suoritetaan jatkuvaa valvontaa, kuten ammattikäyttöisillä veneilläkin. Pelastusliivit on oltava mukana kaikissa veneissä. Norjassa on kunnilla oikeus määrätä paikallisista nopeusrajoituksista.

Tanska

Tanskassa on pakolliset määräykset suorittaa tutkinto (yachtskepparexamen III) bruttovetoisuudeltaan yli 20 rekisteritonnia olevan veneen kuljettamiseksi. Pätevyysien seurannassa suoritetaan pistokoevalvontaa. Tanskassa tyyppihyväksyminen on pakollinen vuokraveneiden osalta. Myös Tanskassa on Norjan tavoin oltava pelastusliivit kaikissa veneissä. Paikallisista nopeusrajoituksista päättää kunta.

Saksa

Saksassa määräytyy huviveneiden kuljettajilta vaadittava pätevyys sen mukaan, millä sisäisellä vesiväylällä tai kanavalla veneellä liikutaan. Viranomaisen myöntämä huviveneen kuljettajankirja (Sportbootführerschein) vaaditaan henkilöltä, joka kuljettaa huviveneettä, jonka uppouma on alle 15 m³ ja

moottoriteho enintään 3,68 kilowattia (5 hevosvoimaa). Tämän ohella hyväksytään erinäisiä muita pätevyystodistuksia. Jos huviveneen uppouma on vähintään 15 m³ mutta alle 60 m³ vaaditaan huviveneen laivurin todistuskirja (Sportschifferzeugnis).

Alle 20 metriset alukset, purjelaudat mukaanluettuina, katsotaan liikennesääntöjen mukaan pienaluksiksi, joilla on omat liikennesäännöt.

Pienalukset on varustettava aluksen ja omistajan nimellä ja osoitteella. Purjehdusseuroihin kuuluvat veneet voidaan varustaa myös muilla tunnuksilla.

Alankomaat

Alankomaissa vaaditaan huviveneiden päälliköiltä todistuskirja (klein vaarbewijs) kuljettaessa venettä, jonka pituus on yli 15 metriä, sekä alle 15 metrin pikaveneitä, joiden nopeus ylittää 20 kilometriä tunnissa (noin 11 solmua).

Englanti

Englannissa vaaditaan eri liikennealueiden mukaisesti määräytyvät pätevyystodistukset silloin, kun liikennöidään vesikulkuneuvolla, jonka vetoisuus on yli 80 bruttorekisteritonnia.

Euroopan unioni

Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat 16 päivänä kesäkuuta 1994 antaneet direktiivin 94/25/EY, jäljempänä huvivenedirektiivi, huviveneitä koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä. Huvivenedirektiivi on annettu ensisijaisesti kaupan esteiden poistamiseksi ja se koskee veneitä, joiden rungon pituus on 2,5 ja 24 metrin välillä ja joita käytetään urheilussa ja vapaa-ajan viettämisessä. Direktiivi sisältää muun muassa säännöksiä huviveneiden ja niiden varusteiden olennaisista turvallisuusvaatimuksista, vaatimustenmukaisuuden arvioinnista, ilmoitetuista laitoksista ja CE-merkinnästä. Jäsenvaltioiden on sovellettava direktiivin säännöksiä 16 päivästä kesäkuuta 1996.

1.3. Nykytilan arviointi

Suomen venekannasta ei ole tarkkoja lukuja. Arvioidaan, että Suomessa olisi erilai-

sia vesikulkuneuvoja noin 700 000, joista puolet ovat kokonaan ilman moottoria eli soutuveneitä, purjejoilla ja purjeveneitä. Varsinaisia purjeveneitä arvioidaan olevan noin 20 000. Moottoriveneitä on noin 300 000, joista pituudeltaan yli 10 metrisiä on arviolta 3000. Rekisteröityjä moottoriveneitä on noin 150 000. Tämän lisäksi on erilaisia muita vesikulkuneuvoiksi katsottavia laitteita arviolta 28 000.

Voimassa olevan veneliikennelain 2 §:n mukaisesti asetuksella voidaan määrätä moottoriveneet rekisteröitäviksi. Lain 3 §:n mukaisesti voidaan puolestaan veneistä, jotka on määrätty rekisteröitäviksi, sekä niiden varusteista antaa asetuksella säännöksiä, jotka turvallisuuden, yleisen järjestyksen tai ympäristöhaittojen ehkäisemisen vuoksi katsotaan tarpeellisiksi. Sama koskee julkisesti kaupan pidettäviä tai tilauksesta valmistettavia vakiomallisia veneitä. Epäkohtana on pidettävä, että turvallisuusvaatimuksia on kohdennettu ensisijaisesti vain rekisteröitäviin veneisiin ja niiden varusteisiin.

Kansalaisten lisääntyneet mahdollisuudet vapaa-ajan viettoon ovat tuoneet perinteisen veneilyn rinnalle uusia vesilläliikkumisen muotoja ja kulkuvälineitä, jotka eivät enää mahdu vene-käsitteen alle. Tällaisia ovat muun muassa vesiskootterit, erityyppiset purjelaudat ja ilmatyynyalukset. Lainsäädäntö tulisi laatia selkeäksi, että myös nämä vesikulkuneuvot selkeästi luettaisiin veneily-säännösten ja -määräysten soveltamisalan piiriin.

Perinteisesti vesillä liikkumisen on katsottu kuuluvan niin sanottuihin jokamiehen oikeuksiin. Vesilain (264/61) 1 luvun 24 §:n mukaan jokaisella on oikeus kulkea vesistössä, missä se on avoinna. Vesistö puolestaan katsotaan avoimeksi, jos sitä ei ole laillisen oikeuden perusteella suljettu. Laajemmalti vesillä liikkumiseen on myös liitetty merten vapauden periaate eli oikeus vapaaseen liikkumiseen vesistöissä. Nykyiseen veneliikennelakiin onkin sisällytynyt vain rajoitetusti veneilijään kohdistuneita velvoitteita. Vesillä liikkumisen lisääntyneitä eri muodoissaan voidaan kuitenkin edellyttää, että vesillä liikkuja noudattaa olosuhteiden mukaisia yleisiä velvoitteita. Veneily-säännösten tarkistuksella on tarkoitus mahdollistaa viranomaisten valtuudet tarvittaessa puuttua rajoituksiin tai erityissäännöksiin vesilläliikkumiseen.

Puutteena on pidetty myös sitä, ettei valvontaviranomaisilla ole ollut riittävän selviä

valtuuksia ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin muiden kuin kaupparenkulkuun käytettävien alusten tarkastamiseksi tai niiden käytön estämiseksi tilanteen niin vaatiessa.

Lakitasolla ei ole säädetty velvoitetta noudattaa vesiliikenteen liikennesääntöjä. Vesiliikennemerkkien noudattamista koskevaa velvoitetta ja vesillä liikkujan pysähtymisvelvoitetta ei myöskään ole selkeästi säädetty.

Nykyisen veneliikennelain nojalla voidaan alueellisen ympäristökeskuksen päätöksillä kieltää moottorivene liikenne määräajaksi tai toistaiseksi määrättyllä vesialueella tai vastaavasti rajoittaa moottoriveneillä ajamista, milloin kiello tai rajoitus harkitaan tarpeelliseksi luonnon tai muun ympäristön, yleisen virkistyskäytön tai kalastuksen suojaamiseksi taikka muun yleisen edun vuoksi. Käytännössä on annettu lähinnä sisävesiä koskevia rajoitus- ja kieltopäätöksiä. Yhtenäisiä tilastoja ei päätöksistä ole olemassa. Hakijoina ovat olleet sekä kunnat että yksityiset kansalaiset. Päätöksenteon edellytyksenä on ollut asianomaisen kunnan ja merenkululaitoksen kuuleminen sekä tilaisuuden varaaminen mielipiteen esittämiseen määrättyille muille tahoille. Ongelmaksi on muodostunut, kuka vastaa rajoitus- tai kieltomerkkien asettamisesta ja ylläpidosta, koska vastuuta ei ole lainsäädännössä määrätty.

Veneliikennelain nojalla ei ole voitu antaa kauppa-aluksia koskevia kiello- ja rajoitus-päätöksiä. Kun kauppa-alukset liikkueessaan käyttävät samoja vesialueita ja -reittejä kuin muu vesiliikenne, ei ole tarkoituksenmukaista, että samoilla vesialueilla liikkuvia vesikulkuneuvoja koskisivat erilaiset kulkusäännökset.

Veneiden rekisteröintiä koskevien säännösten uudistamista on selvitetty 1980 -luvun alusta lukien. Yleisesti ollaan oltu sitä mieltä, että keskitetty venerekisteri lisäisi vesiliikenteen turvallisuutta ja parantaisi vesiliikenteen valvontaa ja suunnittelua. Rekisterin laajuudesta ei kuitenkaan ole oltu yksimielisiä. Asiaa käsitelleet toimikunnat ovat esittäneet, että myös purjeveneet tulisi merkitä rekisteriin. Parlamentaarinen liikennekomitea on mietinnössään (komiteamietintö 1991:3) suositellut keskitetyn, kattavan venerekisterin perustamista. Veneilyalan järjestöt ja eräät muutkin tahot, muun muassa tietosuoja-valtuutettu, ovat suhtautuneet epäillen laajennetun valtakunnallisen venerekisterin tarpeellisuuteen.

Lääninhallitusten pitämiä läänikohtaisia moottorivenerekistereitä on viime vuosina kehitetty, vaikka lainsäädäntöä ei ole uusittukaan. Tiedoista suurin osa on nykyään atk-muodossa. Vesiliikenteen valvontaviranomaisille luovutetaan poikkeusluvalla tietoja suorakäyttöyhteyden avulla Uudenmaan läänin, Turun ja Porin läänin sekä Kymen läänin rekistereistä. Turun ja Porin läänin ja Uudenmaan läänin rekisterit voivat olla myös suoraan yhteydessä toisiinsa.

Venerekisterisäännökset tulisi uusia, vaikka rekisteriä ei laajennettaisikaan. Koska venerekisteri on henkilörekisterilain (471/87) tarkoittama henkilörekisteri, muun muassa siihen talletettavien henkilötietojen keräämisestä, tallettamisesta, käyttämisestä ja luovuttamisesta tulisi säätää lailla.

Tässä vaiheessa esitetään kuitenkin, että nykyiset moottoriveneiden rekisteröintiä koskevat säännökset jäisivät toistaiseksi voimaan. Vesiliikenteen turvallisuutta edistävä sekä vesikulkuneuvojen käytöstä aiheutuvien ympäristö- ynnä muiden haittojen ehkäisemiseen pyrkivä vesiliikennelainsäädäntö olisi saatava pääosin voimaan seuraavaksi purjehduskaudeksi. Vesiliikennelailla ja sen nojalla annettavalla asetuksella on tarkoitus muun muassa panna huvivenedirektiivi täytäntöön Suomen lainsäädännössä. Venerekisterilainsäädäntöä koskevaa esitystä ei ehditä saada valmiiksi siten, että esitys voitaisiin antaa kevään kuluessa. Venerekisterilainsäädännön osalta tulee vielä selvittää useita kysymyksiä, kuten venerekisterin laajuus, rekisterin suhde alusrekisteriin ja kalastusalusrekisteriin ja mahdollisen keskitetyn rekisterin pitäjä.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on vesiliikenteen turvallisuuden edistäminen ja pyrkimys ehkäistä vesiliikenteestä luonnolle tai muulle ympäristölle, kalastukselle, yleiselle luonnolle virkistyskäytölle tai muulle yleiselle taikka yksityiselle edulle aiheutuvia haittoja.

Merenkulkua ja vesiliikennettä koskevan lainsäädännön rakenne on tarkoitus säilyttää entisellään. Sen mukaisesti on olemassa erikseen varsinaiset kauppamerenkulkua koskevat säädökset, joita ensisijaisesti sovelletaan kauppa-aluksiin. Myös hallinnollisiin aluksiin sovelletaan pääosin kauppamerenkulun säädöksiä. Vesiliikennelain säännöksiä

sovellettaisiin kauppamerenkulkuun, jos asiasta ei ole muualla säädetty. Erityisesti vesiliikennelain alueellisia kieltoja ja rajoituksia koskevat säännökset ja vesiliikennesääntöjen ja liikennemerkkien noudattamista koskevat velvoitteet tulisivat koskemaan myös kauppa-aluksia. Myös voimassa olevaa veneliikennelakia voidaan soveltaa tietyin osin kauppamerenkulkuun käytettäviin aluksiin. Toisaalta merilain säännökset koskevat soveltuvin osin myös aluksia, joita ei käytetä kauppamerenkulkuun.

Kun lain piiriin tulisivat kuulumaan kaikenlaiset vesikulkuneuvot ja lakia sovellettaisiin myös kauppa-aluksiin, siltä osin kuin niistä ei erikseen säädetä merilaissa, alusturvallisuuden valvonnasta annetussa laissa tai muualla laissa, ehdotetaan uuden lain nimeksi vesiliikennelaki.

Ehdotuksella laajennettaisiin niiden vesikulkuneuvojen piiriä, joille voidaan antaa erilaisia turvallisuutta ja ympäristönsuojelua edistäviä vaatimuksia. Tähän mennessä veneliikennelain nojalla annettua asetuksella on annettu ensisijaisesti vain rekisteröityihin moottoriveneisiin kohdistuneita varuste- ja turvallisuussäännöksiä.

Jotta huvivenedirektiivi voitaisiin panna Suomessa täytäntöön, lakiesitys sisältää myös valtuutussäännöksen, jonka mukaan asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vesikulkuneuvojen ja niiden varusteiden vaatimuksenmukaisuuden toteamisesta.

Parlamentaarinen liikennekomitea on mietinnössään esittänyt muun muassa veneilyajokortin tarpeellisuuden selvittämistä. Lakiesityksessä ei kuitenkaan päädyt esittämään erityistä vesiliikenteen ajokorttia. Ajokorttitutkimnon vaatiminen lisäisi byrokratiata, eivätkä nykyiset viranomaisresurssit riittäisi tutkintojen järjestämiseen. Pakollisen ajokortin ei myöskään katsota takaavan sitä, että asianomainen henkilö vesillä liikkessaan ottaisi huomioon muut veneilijät ja ympäristön. Lisäksi ajokortin valvonta tulisi olemaan ongelmallista.

Kuljettajan ikää ja pätevyyttä koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkennettaviksi siten, että merenkulkuhallitukselle annettaisiin mahdollisuus erityistilanteissa vaatia tietyn vesikulkuneuvotyyppin tai yksittäisen kulkuneuvon kuljettajalta 18 vuoden ikää sekä tiettyä, erikseen osoitettua perusvalmiutta vesikulkuneuvon ohjailmisessa ja hallinnassa. Rekisteröitävän moottorikäyttöisen vesikulkuneuvon kuljettajalta edellytettäisiin,

kuten nykyäänkin, vähintään 15 vuoden ikää.

Lakiehdotuksen mukaan on tarkoitus asetuksella ja hallinnollisilla määräyksillä määrätä tarkemmin se varustus, mikä kunkin vesikulkuneuvotyypin osalta vaaditaan. Tietty perusvarustus edellytettäisiin jokaiseen vesikulkuneuvon. Tämä varustus käsittäisi muun muassa hyväksytyt pelastus- tai veneilyliivit tai muita kelluntaan tarkoitettuja hyväksytyjä pelastusvälineitä jokaiselle vesikulkuneuvossa olijalle. Uusia varustusta koskevia vaatimuksia sovellettaisiin kuitenkin vasta vuoden 1997 purjehduskaudella.

Lakiesitys sisältää myös säännöksen pykälymisvelvollisuudesta ja selkeän velvoitteen, jonka mukaan on noudatettava vesiliikenteen liikennesääntöjä sekä liikennemerkeillä tai valo-opasteilla ilmaistuja määräyksiä, kieltoja ja rajoituksia.

Esitykseen ei sisälly ehdotusta yleisen nopeusrajoituksen määrittämisestä. Aavalle järven selälle tai avomerelle säädetylle nopeusrajoitukselle ei katsota löytyvän perusteita. Toisaalta yleinen nopeusrajoitus vaikeuttaisi kohtuuttomasti esimerkiksi saariston asukkaiden päivittäisiä toimintoja. Yleisen nopeusrajoituksen noudattamisen valvonta, ottaen huomioon pitkän rannikkoalueen sekä järvien monilukuisuuden, olisi käytännössä jokseenkin mahdotonta ilman erillistä raskasta valvontaorganisaatiota. Esityksessä on lähdetty siitä, ettei ole syytä luoda säännöksiä, joiden noudattamista ei käytännössä pystyttäisi valvomaan.

Sen sijaan ehdotetaan, että vesikulkuneuvolla liikkuminen voitaisiin alueellisesti kieltää määrääjäksi tai toistaiseksi sekä rajoittaa sitä tiettyjen edellytysten vallitessa. Kieltoja ja rajoituksia voitaisiin, toisin kuin veneiliikennelain nojalla, määrätä myös kaupparenkulkuun käytettävälle aluksille. Tarkoituksena on, että yleisiä kulkuväyliä koskevista kielloista ja rajoituksista päättäisi merenkulkulaitos ja että muita vesialueita koskevat päätökset antaisi alueellinen ympäristökeskus. Maastoon asetettavista merkeistä vastaisi yleisten kulkuväylien osalta väylänpitäjä, joka voi olla merenkulkulaitoksen lisäksi joko kunta tai yksityinen taho. Muita vesialueita koskeva merkintävelvollisuus esitetään säädettäväksi kunnalle, jonka aluetta kielto tai rajoitus koskee.

Lakiesitys sisältää uuden säännöksen, jonka nojalla merenkulkulaitos voisi vesiliikenteen ohjaamiseksi ja siihen liittyvää valvon-

taa varten antaa ohjeita ja määräyksiä. Säännös käsittäisi muun muassa vesiliikenteen ohjaamis- ja valvontajärjestelmien (VTS) toteuttamisen.

Lisäksi ehdotetaan viranomaisille valtuuksia vesikulkuneuvon tarkastamiseksi ja sen käytön estämiseksi samoin kuin vesikulkuneuvon kuljettajalle velvollisuutta asiakirjojen esittämiseen vesikulkuneuvon matkalla ollessa. Kaupparenkulkuun käytettäviin aluksiin sovellettaisiin näiltä osin kuitenkin alusturvallisuuden valvonnasta annettua lakia.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Yksityisille kansalaisille aiheutuu jonkin verran kuluja sen johdosta, että vesiliikennelain nojalla tulitaisiin antamaan uusia varustevaatimuksia. Esimerkiksi hyväksyttyä mallia olevan veneilyliivin hankintakustannukset ovat noin 150 — 200 markkaa.

Huvivenedirektiivissä edellytettyjen teknisten asiakirjojen laatiminen aiheuttaa venevalmistajille lisäkustannuksia. Toisaalta direktiivistä saadaan etua, koska veneiden hyväksyttämismenettely yksinkertaistuu.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksestä ei johdu muutoksia organisaation osalta eikä sillä ole suoranaisia henkilöstövaikutuksia. Viranomaisten valvontatehtävät saattavat jonkin verran lisääntyä ja lain säännösten valvonta edellyttää riittävän valvontakentän ylläpitoa. Siltä osin kuin on tarkoitus siirtää yleisiä kulkuväyliä koskevat vesiliikenteen rajoitus- ja kieltopäätösten antaminen sekä merkinnästä huolehtiminen merenkuluviranomaisille, saattavat merenkulupiirien tehtävät jonkin verran lisääntyä. Mainitut viranomaiset toimivat kuitenkin jo tällä hetkellä puheena olevien hakemusten osalta lausunnonantoviranomaisina.

Edelleen on ehdotuksessa annettu tehtäviä kunnan ympäristöviranomaisille käsiteltäessä lupia moottorikäyttöisillä vesikulkuneuvoilla suoritettavia kilpailuja ja harjoituksia varten.

3.3. Ympäristövaikutukset

Vesiliikenteestä ja erityisesti vesikulkuneuvojen päästöistä aiheutuu ympäristölle erilaista haittaa kulkuneuvon tyypistä, koosta ja käytetyistä nopeuksista riippuen. Vesikulkuneuvon pilssiin kertyneestä polttoaineesta tai öljystä, mikäli sitä ei asianmukaisesti kerätä erillisiin astioihin, aiheutuu veteen päästettynä ympäristölle haitallisia vaikutuksia. Esitys ei kuitenkaan sisällä säännösehdotuksia vesiliikenteestä ympäristölle aiheutuvan ilma-, melu-, jätehuolto- tai muun sellaisen ympäristöä koskevan haitan vähentämisestä, koska ympäristöä koskevan erityislainsäädännön säännöksiä sovelletaan myös vesiliikenteestä aiheutuviin ympäristöhaittoihin. Veteen tapahtuvista vesiliikenteen päästöistä puolestaan säädetään alusjätelainsäädännössä.

On tärkeätä, ettei luonnonvaraisille eläimille, erityisesti linnuille, aiheudu vesiliikenteestä tarpeetonta haittaa niiden pesimä- ja muuttokauden aikana. Esityksessä on kiinnitetty huomiota muun muassa erityisalusten, kuten ilmatyynyaluksen ja hydrokopterin, käytön rajoittamiseen tietyillä alueilla ja tiettyinä vuoden aikoina.

Nopeusrajoitusten antamista koskevilla säännöksillä ehkäistään aalloista rannoille ja vesilintujen pesimiselle aiheutuvia haitallisia vaikutuksia.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Liikenneministeriö asetti 24 päivänä tammikuuta 1991 toimikunnan selvittämään veneliikennelainsäädännön uudistustarvetta kokonaisuudessaan sekä veneilyn

turvallisuussäännösten että ympäristönsuojeluun liittyvien säännösten osalta, ottaen huomioon merenkulkuhallituksessa aikaisemmin valmistellut ehdotukset veneliikennelain ja -asetuksen muutoksiksi. Veneliikennetoimikunnan tehtävänä oli myös tarkastella liikenneministeriössä aikaisemmin valmisteltua ehdotusta venerekisteriuudistukseksi sekä uudistuksen tarpeellisuutta yhdessä veneilysäännösten kokonaistarkastelun kanssa. Toimikunta sai mietintönsä (komiteamietintö 1992:27) valmiiksi 27 päivänä toukokuuta 1992. Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uusi vesiliikennelaki ja erillinen venerekisterilaki. Samalla nykyinen veneliikennelaki ehdotetaan kumottavaksi.

4.2. Lausunnot

Veneliikennetoimikunnan mietinnöstä pyydettiin oikeusministeriön, sisäasiainministeriön, puolustusministeriön, valtiovarainministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön, ympäristöministeriön, merenkulkuhallituksen, vesi- ja ympäristöhallituksen, tullihallituksen, lääninhallitusten, Ahvenanmaan maakuntahallituksen, kuntien keskusjärjestöjen, veneilyjärjestöjen, merenkulkualan järjestöjen, saaristoasiain neuvottelukunnan ja Kalatalouden Keskusliiton lausunnot. Lausunnoissa on suhtauduttu myönteisesti toimikunnan esittämään vesiliikennelakiehdotukseen. Lakiehdotuksen yksityiskohdista esitettiin kuitenkin huomautuksia.

Hallituksen esityksen jatkovalmistelu on tapahtunut liikenneministeriössä virkatyönä. Asiasta on erikseen neuvoteltu merenkulkuhallituksen, ympäristöministeriön ja poliisin kanssa. Esitystä on käsitelty myös veneilyasiain neuvottelukunnassa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain tarkoitus.* Lain keskeisenä tarkoituksena on vesiliikenteen turvallisuuden edistäminen ja vesiliikenteestä aiheutuvien haittojen ehkäiseminen.

Vesillä liikkuminen on monissa eri muo-

doissaan voimakkaasti lisääntynyt ja käyttöön on tullut nopeakulkuisia veneitä ja uudentyyppisiä vesikulkuneuvoja. Tämän vuoksi on tarpeen entisestään lisätä ja tehostaa vesiliikenteen turvallisuutta edistäviä toimia. Vesiliikenteen turvallisuutta voidaan parantaa erilaisin itse vesikulkuneuvoa ja sen varusteita koskevin säännöksin, vesillä liikujaa koskevin säännöksin sekä vesiliiken-

nesäännöin.

Samalla tulisi pyrkiä ehkäisemään vesillä liikkumisesta aiheutuvia häiriöitä ja haittoja. Vesillä liikkumisesta saattaa aiheutua erilaisista haittaa luonnolle tai muulle ympäristölle. Esimerkiksi eläinten lisääntymisalueet ovat herkkiä vahingoittumaan ja erityisesti lintujen poikasille saattaa vesiliikenteestä aiheutua vaaraa. Vesiliikenteestä voi olla haittaa myös yksityiselle edulle. Kulkuvesien rannalla asuvat tai oleskelevat voivat joutua kärsimään esimerkiksi aallokon aiheuttamista haitoista ja melupäästöistä.

Vesiliikenteen turvallisuuden edistämiseksi ja ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi noudatettaisiin lisäksi, mitä muualla laissa, kuten merilaissa ja aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen ehkäisemisestä annetussa laissa, säädetään.

2 §. *Soveltamisala.* Pykälän mukaan lain soveltamisalan piiriin tulisivat kaikki vesikulkuneuvot. Kauppamerenkulkuun käytettävien aluksiin sovellettaisiin kuitenkin ensisijaisesti merilakia. Itse vesikulkuneuvoa ja sen varusteita koskevat säännökset sisältyvät kauppamerenkulun alusten osalta merilakiin. Vesiliikennelain vesillä liikkujaa koskevat säännökset koskisivat periaatteessa myös kauppamerenkulkua. Merilaki ja sen nojalla annetut yksityiskohtaiset säännökset tulevat kuitenkin tältäkin osin useimmiten ensisijaisesti sovellettaviksi.

On vielä huomattava, että merilain säännöksiä sovelletaan lain 1 luvun 9 §:n mukaan myös alukseen, jota ei käytetä kauppamerenkulkuun, jos ne kulloinkin sellaiseen alukseen soveltuvat.

Vesiliikennelain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten sisältämät liikennesäännöt koskisivat myös kauppamerenkulkua.

Kauppamerenkulkuun käytettävien alusten valvonta tapahtuisi kuitenkin alusturvallisuuden valvonnasta annetun lain mukaisesti.

Edelleen vesiliikennelaki koski myös kauppa-aluksia siltä osin, kuin kyseessä on lain nojalla annettavat kielto- ja rajoituspäätökset. Kun vesikulkuneuvoilla liikkumista koskevat kiellot ja rajoitukset annetaan aluekohtaisina, esitetään, että ne kohdennettaisiin myös samoilla vesialueilla liikkuviin kauppa-aluksiin. Nykyisen oikeuskäytännön mukaan ei veneliikennelain nojalla ole voitu antaa kauppa-aluksiin kohdistuneita kieltoja rajoituspäätöksiä.

3 §. *Määritelmä.* Vesikulkuneuvolla tarkoi-

tettaisiin tässä laissa veteen tukeutuvaa ja vesillä liikkumiseen tarkoitettua kulkuvälinettä ja laitetta.

Lakiesityksen lähtökohtana on, että vesikulkuneuvolla tarkoitetaan mitä tahansa vesillä liikkumiseen tarkoitettua kulkuvälinettä tai laitetta ilman koon ylä- tai alarajaa. Lain piiriin tulisivat kuulumaan myös vesiskootterit ja purjelaudat perinteisten moottori- ja purjeveneiden, soutuveneiden ja kanoottien ohella. Määritelmä kattaisi myös ilmatyyny-alukset, silloin kun niitä käytetään veteen tukeutuvina. Tarkoituksena on, että ilmatyynyaluksiin sovelletaan vesiliikennelain säännöksiä myös kelirikkoaikana.

4 §. *Oikeus liikkua vesialueella.* Vesilain 1 luvun 24 §:ssä säädetään oikeudesta liikkua vesialueella välttämättä tarpeetonta häiriön aiheuttamista. Tämä oikeus on tarkoitus pitää edelleen voimassa. Oikeutta vesillä liikkumiseen voitaisiin kuitenkin rajoittaa 15 §:ssä tarkoitettulla alueellisella kiellolla tai rajoituksella tai 16 §:ssä tarkoitettulla vesikulkuneuvotyyppiä koskevalla kiellolla tai rajoituksella.

2 luku. Vesillä liikkujaa koskevat säännökset

5 §. *Vesillä liikkujaa koskevat yleiset velvollisuudet.* Pykälä sisältää yleisen säännöksen vesillä liikuttaessa noudatettavasta huolellisuudesta ja varovaisuudesta. Vesillä liikkujaa ei saisi häiritä tai vaikeuttaa toisten liikkumista vesillä eikä aiheuttaa näille vaaraa tai vahinkoa. Vesillä liikkujaa ei myöskään saisi aiheuttaa vaaraa luonnolle tai muulle ympäristölle eikä merkittävää tai tarpeetonta haittaa tai häiriötä luonnolle tai muulle ympäristölle, kalastukselle tai luonnon virkistyskäytölle tai muulle yleiselle tai yksityiselle edulle.

Edellä mainitut yleiset periaatteet koskisivat vesillä liikkujaa myös silloin, kun vesikulkuneuvolla ei olla varsinaisesti liikkeellä. Esimerkiksi tyhjäkäyntiä tulisi välttää. Järjestetyissä satamissa ja alueilla, joilla on yleiset järjestyssäännöt, myös näiden sääntöjen noudattaminen kuuluisi luonnollisesti vesillä liikkujan yleisiin velvollisuuksiin. Vastaava yleisvelvoite sisältyy myös nykyiseen veneliikennelakiin.

Pykälän 2 momentin mukaan vesikulkuneuvon kuljettajan olisi noudatettava vesiliikenteen liikennesääntöjä ja vesiliikennemer-

keillä tai valo-opasteilla ilmaistuja määräyksiä, kielloja ja rajoituksia. Vesiliikenteen liikennesääntöjä ovat muun muassa meriteiden säännöt, sisävesisäännöt sekä kanavien ja avattavien siltojen liikennesäännöt. Liikennemerkkien ja vastaavien noudattamatta jättämisestä ei ole voitu määrätä rangaistusta, koska nykyiseen veneliikennelakiin ei sisälly niiden noudattamista koskevaa velvoitetta.

Vesiteiden liikennemerkeistä on säädetty muun muassa vesikulkuväylien merkitsemisestä annetussa asetuksessa (846/79) sekä merenkulkuhallituksen 29 päivänä toukokuuta 1995 antamassa päätöksessä vesikulkuväylien liikennemerkeistä ja valo-opasteista.

Hälytysajossa oleva valvontaviranomainen tai pelastusyksikkö taikka puolustusvoimien vesikulkuneuvo saisi tehtävän sitä vaatiessa poiketa vesiliikenteen liikennesäännöistä ja vesiliikennemerkkien tai valo-opasteiden määräyksistä, kielloista tai rajoituksista. Tällöin olisi kuitenkin noudatettava väistämisvelvollisuutta koskevia säännöksiä ja määräyksiä sekä tarpeellista varovaisuutta ja, jos olosuhteet sitä vaativat, annettava erityisiä ääni- ja valomerkkejä.

6 §. *Vesikulkuneuvon kuljettajaa koskevat yleiset vaatimukset.* Pykälässä on lausuttu periaate, että silloinkin kun vesikulkuneuvon kuljettajan iästä tai kelpoisuudesta ei ole erikseen säädetty, sitä ei saa kuljettaa henkilö, jolta puuttuu tehtävään tarvittava ikä, kyky ja taito. Kauppamerenkulkuun käytettävien alusten osalta pätevyysvaatimukset määräytyvät tarkemmin aluksen miehityksestä ja laivahenkilökunnan pätevyydestä annetun asetuksen (250/84) mukaan. Mainittu asetus on annettu merilain nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteröitävää moottorikäyttöistä vesikulkuneuvoa saisi kuljettaa vain henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta. Ikäraja on sama kuin nykyisessä veneliikennelaissa.

Lakiesityksessä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena vaatia erillistä vapaa-ajan veneilyyn käytettävän vesikulkuneuvon kuljettajan tutkintoa ja ajokorttia. Pykälän 3 momentin mukaan merenkulkuhallitus voisi kuitenkin erikseen määrätä, vesikulkuneuvon koko, laji, käyttötarkoitus ja liikkumisalue huomioiden ottaen, että tietyn vesikulkuneuvotyypin taikka yksittäisen kulkuneuvon kuljettajan tulisi olla 18 vuotta täyttänyt. Lisäksi asianomaisen tulisi osoittaa omaavansa merenkulkuhallituksen tarkemmin edellyttämät tiedot

sekä kyvyn kyseessä olevan vesikulkuneuvotyypin tai yksittäisen vesikulkuneuvon kuljettamiseen.

Vastaava järjestely on voimassa muun muassa annettaessa kansainvälisiä huviveneen kuljettajankirjoja eräistä huviveneitä varten annettavista todistuksista annetun asetuksen 4 §:n nojalla. Samoin vuokraveneiden turvallisuudesta annetun asetuksen (438/83) 10 §:n mukaan edellytetään miehitettynä vuokratun vuokraveneen kuljettajalta tiettyjä valmiuksia veneen kuljettamiseen. Huviveneen ja vuokraveneen kuljettajalta edellytetään 18 vuoden ikää, minkä lisäksi hänen edellytetään hallitsevan keskeisimmät merenkulkusäännökset sekä tarpeellisin osin aluksen päällikköä koskevat merilain säännökset. Todistuksen tietojen hallitsemisesta antaa merenkululaitoksen merenkulkupiirin merenkuluntarkastaja.

Aluksen miehityksestä ja laivahenkilökunnan pätevyydestä annetun asetuksen 1 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan merenkulkuhallitus voi, ottaen huomioon aluksen koon ja muut asiaan vaikuttavat tekijät, vaatia asetuksen soveltamista myös huvialukseen. Mainittua mahdollisuutta ei kuitenkaan ole toistaiseksi käytetty.

7 §. *Vesikulkuneuvon luovuttaminen toisen kuljetettavaksi.* Vesikulkuneuvoa ei saisi luovuttaa sellaisen henkilön kuljetettavaksi, jolla ei ole 6 §:ssä tarkoitettua ikää, kykyä ja taitoa. Kuljettajalla tarkoitetaan tässä henkilöä, joka vastaa vesikulkuneuvon ohjailusta. Myös nykyiseen veneliikennelakiin sisältyy vastaava säännös.

3 luku. Vesikulkuneuvoja koskevat säännökset

8 §. *Vesikulkuneuvon rakenne, varusteet ja kunto.* Pykälä sisältää yleissäännöksen siitä, millainen vesikulkuneuvon tulisi rakenteiltaan, varusteiltaan, kunnoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan olla, jotta se täyttäisi lain edellyttämät turvallisuus- ja ympäristönsuojeluvaatimukset. Erityisesti kauppa-aluksiin sovellettava aluksen merikelpoisuutta koskeva säännös sisältyy merilain 1 luvun 8 §:ään.

9 §. *Vesikulkuneuvoja ja niiden varusteita koskevat vaatimukset.* Pykälän 1 momentin mukaan vesikulkuneuvojen rakenteesta ja niiden moottoreista sekä varusteista voitaisiin antaa asetuksella sellaisia säännöksiä,

jotka turvallisuuden, yleisen järjestyksen tai ympäristöhaittojen ehkäisemisen vuoksi katsottaisiin tarpeellisiksi.

Pykälän 2 momentin mukaan merenkulkuhallitus voisi, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, antaa vesikulkuneuvoja ja niiden varusteita koskevia tarkempia määräyksiä ja ohjeita sekä myöntää yksittäistapauksessa poikkeuksia vesikulkuneuvon rakennetta, moottoria, varusteita ja tarvikkeita koskevista säännöksistä. Määräykset ja ohjeet koskisivat vesikulkuneuvojen ja niiden moottoreiden sekä varusteiden ja tarvikkeiden ominaisuuksia, rakennetta, laatua, määrää, kuntoa sekä niiden käyttöä.

Ehdotetulla säännöksellä laajennettaisiin niiden vesikulkuneuvojen piiriä, joille on mahdollista antaa erilaisia turvallisuus- ja ympäristövaatimuksia. Tämän säännöksen nojalla annettaisiin muun muassa asetus, jolla Euroopan yhteisön huvivenedirektiivi pantaisiin Suomessa täytäntöön. Samoin asetusteitse ja erillisillä määräyksillä on tarkoitus tarkemmin määrittää vesikulkuneuvoissa vaadittava varustus. Kaikissa vesikulkuneuvoissa on tarkoitus edellyttää olevan hyväksytyt pelastus- tai veneilyliivit tai muita kelluntaan tarkoitettuja, hyväksytyjä pelastusvälineitä jokaiselle kulkuneuvossa olijalle. Tältä osin ehdotus on merkittävä uudistus nykyiseen tilanteeseen verrattuna, jolloin pelastusvälineiden mukanaolo muissa huviveneissä kuin rekisteröitävissä moottoriveneissä on perustunut vapaaehtoisuuteen.

10 §. *Maahantuontia, valmistusta, markkinointia ja käyttöä koskevat kiellot ja rajoitukset.* Huvivenedirektiivin mukaisesti valtioneuvosto voisi kieltää vesikulkuneuvon tai sen moottorin, varusteen tai tarvikkeen maahantuonnin, valmistuksen, markkinoinnin ja käytön, jos on perusteltua syytä epäillä, että valmiste saattaa vaarantaa henkilöiden, tavaroiden tai ympäristön turvallisuuden tai terveyden. Ennen kielloppäätöksen antamista olisi asiassa kuultava laitteen valmistajaa tai maahantuojaa. Päätöksenteossa noudatettava menetelmästä säädetäisiin tarkemmin asetuksella.

Nykyiseen veneliikenneasetukseen sisältyy vastaavanlainen säännös, jonka nojalla merenkulkuhallitus voi kieltää veneen, moottorin tai tarvikkeen pitämisen julkisesti kaupan, jos se ei täytä asetettuja vaatimuksia. Säännöstä ei kuitenkaan ole voitu soveltaa ympäristövaatimuksiin vedoten eikä viranomaisilla ole ollut mahdollisuutta puuttua jo

käytössä oleviin vesikulkuneuvoihin ja niiden varusteisiin.

4 luku. Liikkumista koskevat säännökset

11 §. *Pysähtymisvelvollisuus.* Pykälän mukaan olisi valvontaviranomaisen antamaa, selvästi havaittavaa pysähtymismerkkiä noudatettava. Vastaavaa pysähtymisvelvoitetta ei sisälly nykyiseen veneliikennelakiin. Valvonnan kannalta pysähtymisvelvollisuutta koskeva säännös on kuitenkin tarpeen. Tällöin voidaan määrätä rangaistus viranomaisen antaman pysähtymiskäskyn noudattamatta jättämisestä. Pykälän tarkoituksena valvontaviranomaisina toimisivat merenkululaitos, poliisi, rajavartiolaitos ja tullilaitos.

Pykälän 2 momentin mukaan pysähtymismerkeistä annettaisiin tarkemmat säännökset asetuksella. Nykyisin voimassa oleva asetus, joka koskee alukselle annettavia pysähdysmerkkejä (46/76), on annettu sisäasiainministerin esittelystä muun muassa veneliikennelain 11 §:n nojalla.

12 §. *Vesikulkuneuvon tarkastaminen ja sen käytön estäminen.* Kauppamerenkulkuun käytettävien alusten tarkastamiseen ja käytön estämiseen sovellettaisiin tämän pykälän sijasta ensisijaisesti alusturvallisuuden valvonnan annettua lakia.

Pykälän mukaan valvontaviranomaisella olisi oikeus tarkastaa vesikulkuneuvon kunto, rakenne, varusteet ja asiakirjat sekä antaa niiden tarkastamiseksi vesikulkuneuvon kuljettajaa sitovia määräyksiä. Tarkastuksesta ei saisi aiheutua kohtuutonta haittaa.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi turvallisuus- tai ympäristösyistä estää tai keskeyttää vesikulkuneuvon matkan.

Pykälässä ehdotettu menettely on osittain nykyisen veneliikennelain mukainen. Tähän saakka on ollut kuitenkin määrittelemättä, mitä toimenpiteitä valvoja saa kohdistaa vesilläliikkujaan ja toisaalta vesilläliikkujaan velvollisuudet edesauttaa valvontatoimia.

Tarkoituksenmukaista on, että vesillä tarkastetaan erilaiset vaadittavat asiakirjat ja kulkuneuvon oleelliset turvallisuuteen ja ympäristöhaittoihin vaikuttavat tekijät. Koska tarkastuskohteet voivat sijaita vesikulkuneuvon rakenteiden takana tai niiden tarkastus on muuten hankalaa, hidasta tai voi aiheuttaa likaantumista, on katsottu asialliseksi edellyttää, ettei tarkastuksesta saa aiheutua kohtuutonta haittaa.

Veneiden ja moottoreiden varkaudet ovat muodostuneet suureksi ongelmaksi. Valvonnan kannalta on oleellista, että säännöksillä mahdollistetaan rungon ja koneen yksilöintitietojen tarkastaminen. Vastaavia tarkastuksia tehdään tieliikenteessä sekä katsastusten yhteydessä että pistokokeen luontoisesti liikkennettä valvottaessa.

Pysäytetystä vesikulkuneuvosta vastaisi ensisijaisesti sen haltija tai omistaja. Tähän asti on ollut määrittelemättä, kuka vastaa vesikulkuneuvosta silloin, kun matka keskeytetään eikä paikalla ole kuljettajaksi sopivaa henkilöä. Valvontaviranomaisen tulisi tällöin mahdollisuuksien mukaan huolehtia kulkuneuvon turvallisuudesta. Kysymykseen tulisi avun tilaaminen, ilmoitus omistajalle tai hinaaminen vartioituun paikkaan.

13 §. *Asiakirjojen esittämisvelvollisuus.* Myös näiltä osin kauppamerenkulkuun käytettävistä aluksista säädetään erikseen alusturvallisuuden valvonnasta annetussa laissa.

Vesikulkuneuvon ollessa käytössä siinä tulisi olla rekisteröintitodistus, kuljettamisoi-keutta osoittava asiakirja sekä muut vastaavat kuljettajaa, kulkuneuvoa tai sen laitteita koskevat asiakirjat. Milloin tällainen asiakirja puuttuu, kun valvontaviranomainen sitä vaatii esitettäväksi, tulisi vesikulkuneuvon kuljettajan esittää se kotipaikkansa valvontaviranomaiselle tai muulle tarkastuksessa osoitetulle viranomaiselle hänelle asetetun kohtuullisen määräajan kuluessa. Vesikulkuneuvon on katsottava olevan käytössä silloin, kun se ei ole tavanomaisessa kotisatamassaan tai telakoituna tai maalle nostettu-
na.

Vesikulkuneuvossa mukana pidettäviä asiakirjoja ei ole mahdollista eikä tarkoituk-
senmukaista luetteloida yksityiskohtaisesti, vaan ne määräytyvät vesikulkuneuvon koon, liikkumisalueen ynnä muiden seikkojen perusteella ja saattavat vaihdella tilanteen mukaan. Kun lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi mahdollisuus esittää vaadittava asiakirja myös matkan jälkeen tietyn määräajan kuluessa, taataan käytännössä joustava menettely asiakirjojen esittämisvelvoitteen osalta.

14 §. *Vesiliikenteen ohjaaminen.* Suomen rannikolla toteutetaan parhaillaan merenkulun ohjaus- ja valvontajärjestelmiä (VTS). Ehdotetun pykälän mukaan merenkululaitos voisi vesiliikenteen ohjaamiseksi ja siihen liittyvää valvontaa varten antaa vesikulkuneuvolla liikkumista koskevia ohjeita ja määräyksiä. Pykälässä säädettäisiin siten

lakitasolla uusien alueellisten VTS-asemien toiminnasta.

15 §. *Alueelliset kiellot ja rajoitukset.* Jos liikenteen, ympäristön, kalastuksen tai muun elinkeinon suojaamiseksi tai yleisen virkistyskäytön taikka muun yleisen edun vuoksi on tarpeen, voitaisiin määrättyllä vesialueella kieltää vesikulkuneuvolla liikkuminen määrääjäksi tai toistaiseksi kokonaan taikka rajoittaa sitä. Yleisiä kulkuväyliä koskevan kiellon tai rajoituksen antaisi merenkululaitos, muitten vesialueiden osalta alueellinen ympäristökeskus.

Tähän saakka on alueellinen ympäristökeskus (aikaisemmin lääninhallitus) toiminut päätöksentekijänä kaikkien kiello- ja rajoituspäätösten osalta. Tarkoituksenmukaista on kuitenkin siirtää yleisiä kulkuväyliä koskevilta osin kielloista ja rajoituksista päättäminen merenkululaitokselle, jonka vastuupiiriin muutenkin kuuluu yleisistä kulkuväylistä huolehtiminen ja jonka tehtävänä on merenkululaitoksesta annetun lain (13/90) nojalla muun muassa ryhtyä merenkulkua edistäviin, turvaaviin ja järjestäviin toimenpiteisiin.

Vesilain 4 luvun 1 §:n mukaan yleisellä kulkuväylällä tarkoitetaan vesistössä tai meressä olevaa väylää, joka on mainitun luvun säännösten mukaisesti määrätty julkiseksi kulkuväyläksi tai yleiseksi paikallisväyläksi.

Pykälässä esitetty mahdollisuus alueellisen kiellon tai rajoituksen määrittämiseen saattaa tulla aiheelliseksi esimerkiksi liikenteen, ympäristön tai yleisen virkistyskäytön johdosta. Kalastuksen tai muun elinkeinon suojaamiseksi taikka yleisen edun vuoksi olisi myös mahdollista saada aikaan alueellinen kiello tai rajoitus. Toimenpide voi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi vedessä tai veden alla suoritettavien töiden johdosta, kalanviljelylaitoksen, paikallisen lomakylän, uiton tai muiden vastaavien elinkeinotoimintojen johdosta.

Kielto tai rajoitus ei koskisi työnteon tai asunnon sijainnin takia tarpeellista vesikulkuneuvon käyttöä taikka vaikeasti liikuntavammaisen henkilön vesikulkuneuvon käyttöä, ellei päätöksessä erityisen painavasta syystä toisin määrätä. Erityisen painavana syynä pidetään yleisen turvallisuuden tai ympäristön kannalta merkityksellisen syyn olemassa oloa. Nopeusrajoitus olisi kuitenkin näissä tapauksissa aina voimassa.

Virka-, sairaankuljetus- ja pelastustoimen suorittamista koskeva taikka muusta painavasta syystä välttämätön vesikulkuneuvolla

liikkuminen olisi kiellosta tai rajoituksesta huolimatta sallittu. Kielto tai rajoitus ei koskisi myöskään puolustusvoimien toimintaa.

16 §. *Vesikulkuneuvotyyppiä koskevat kiellot ja rajoitukset.* Alueellinen ympäristökeskus ja kaupparenkulkuun käytettävien alusten osalta merenkulkulaitos voisivat aluekohtaisesti kieltää tietyntyyppisen vesikulkuneuvon käytön tai rajoittaa tietyn vesikulkuneuvotyyppin käyttöä, jos sen käyttämisestä aiheutuisi luonnolle tai muulle ympäristölle, kalastukselle tai muulle elinkeinolle taikka yleiselle luonnon virkistyskäytölle erityisen huomattavaa haittaa. Erityisen huomattavalla haitalla tarkoitetaan tässä pykälässä muun muassa vesikulkuneuvon aiheuttamaa melua tai sen aiheuttamia ympäristölle vahingollisia päästöjä.

Nykyisten säännösten nojalla ei ole ollut mahdollista erikseen puuttua erityistä haittaa tuottaviin vesikulkuneuvoihin, kuten vesiskoottereihin ja vastaaviin laitteisiin. Kun tarve rajoittaa tai kieltää tietyntyyppisen vesikulkuneuvon käyttäminen saattaa maan eri osissa vaihdella, esitetään, että pykälän nojalla voitaisiin antaa vesikulkuneuvotyyppin käyttöön kohdistuvia rajoituspäätöksiä paikallisten olosuhteiden pohjalta.

17 §. *Kielto- ja rajoitusasioiden käsittely.* Alueellisen kiellon tai rajoituksen määräämistä koskevan esityksen alueelliselle ympäristökeskukselle tai merenkulkulaitokselle voisi tehdä kunta tai kunnan jäsen tai sellainen viranomainen, yhteisö taikka vesialueen omistaja, jota asia koskee. Merenkulkulaitos ja alueellinen ympäristökeskus voisivat pykälän mukaan itsekin panna vireille kiellon tai rajoituksen määräämisen. Ennen päätöksen antamista on viranomaisen kuultava asianosaisia.

Kunnan esityksestä tehty kielto olisi määrättävä esityksen mukaisena, jollei siitä poikkeamiseen ole olemassa erityisiä syitä.

18 §. *Kiellon ja rajoituksen voimaantulo.* Alueellisen ympäristökeskuksen tai merenkulkulaitoksen antama kielto- tai rajoituspäätös ei tulisi automaattisesti voimaan muutoksenhausta huolimatta, vaan voimaantulosta tulisi päätöksessä erikseen määrätä. Muutoksenhakuviranomaisella olisi kuitenkin mahdollisuus kieltää päätöksen täytäntöönpano.

19 §. *Kiellon ja rajoituksen merkittäminen.* Vesikulkuneuvolla liikkumista koskeva kielto tai rajoitus olisi merkittävä vesialueelle tai sen läheisyyteen. Merkitsemisestä vastaisi yleisien kulkuväylien osalta väylänpitä-

jä ja muualla asianomainen kunta. Alueen omistajan kanssa on sovittava, jos merkit asetetaan rannalle tai vesistöön pysyvästi, jollei ole kysymys vähäisistä merkeistä tai laitteista. Pykälässä ehdotettu kiellon ja rajoituksen merkitseminen on soveltuvin osin yhdenmukainen vesilain 4 luvun 5 §:n (629/91) menettelyn kanssa.

Nykyisin voimassa oleviin säädöksiin ei sisälly säännöksiä siitä, kenen kustannuksella merkitään maastoon alueellisten ympäristökeskuksien antamat kiellot ja rajoitukset. Merkitsemisvelvollisuudesta on epäselvyyttä viranomaisten, kunnan ja yksityisten hakijoiden välillä. Pykälässä esitetään tilanteen selkeyttämistä siten, että kunta, jonka aluetta kielto tai rajoitus koskee, määrättäisiin vastaamaan kielto- ja rajoitusmerkeistä muuten paitsi yleisillä kulkuväylillä, joille määrättävistä kielto- ja rajoitusmerkeistä vastaisi väylänpitäjä, joka voi olla merenkulkulaitos tai jokin paikallinen taho, jolle väylänhoito on määrätty.

Pykälän mukaan kielto- ja rajoitusmerkit olisivat merenkulkuhallituksen päätöksen mukaisia ja siten ulkoasultaan samoja yhtenäisiä merkkejä sekä yleisillä kulkuväylillä että muilla vesialueilla.

20 §. *Kielto- tai rajoituspäätöksen muuttaminen.* Mikäli olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet, voidaan kielto- tai rajoituspäätöstä muuttaa. Aiemmin annettua päätöstä muutettaessa esitetään soveltuvin osin noudatettavaksi samoja säännöksiä kuin päätöstä annettaessakin.

5 luku. Erinäisiä säännöksiä

21 §. *Lupa kilpailuihin ja harjoituksiin.* Moottorikäyttöisten vesikulkuneuvojen toistuvaa tai pysyvää, samalla vesialueella tapahtuvaa kilpailua tai harjoitusta varten olisi haettava, sen lisäksi mitä luvanvaraisuudesta muualla säädetään, myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lupa. Toistuvalla tilaisuudella tarkoitetaan kilpailua tai harjoitusta, joka järjestetään useammin kuin yhden kerran saman kesän aikana. Toistuvaksi katsottaisiin myös puheena olevat tilaisuudet, jos ne järjestetään vuosittain säännöllisesti.

Jos kilpa- tai harjoittelualue on perustettu siten, että se on tarkoitukseensa osoitettu asematai rakennuskaavassa tai alueelle on annettu ympäristölupamenettelylain (735/91) 2 §:ssä tarkoitettu ympäristölupa, ei 1 momentissa tarkoitettua lupaa tarvita.

Vastaava lupa olisi haettava myös yksittäisen tapahtuman järjestämiseksi, jos tapahtumasta todennäköisesti aiheutuu merkityksellisiä ympäristöhaittoja, joita ovat muun muassa melu sekä ilmaan ja vesistöön aiheutuvat päästöt.

Jos kilpailualue ulottuu usean kunnan alueelle, on luvan antajana joko lähtö- tai mää räpaikan alueellinen ympäristökeskus. Usean alueellisen ympäristökeskuksen alueella pidettävän kilpailuluvan antaa se alueellinen ympäristökeskus, jonka alueella kilpailu pääosin pidetään.

Erityistä lupamenettelyä ei kuitenkaan edellytetäisi palo- tai meripelastustoimen eikä puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen harjoitusten osalta.

22 §. *Muutoksenhaku.* Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys laiksi hallintolainkäytöstä (HE 217/95 vp.). Esityksen mukaan ministeriötä alemman hallintoviranomaisen päätöksestä valitettaisiin alueellisesti toimivaltaiseen lääninoikeuteen, ellei erikseen toisin säädetä. Lakiehdotuksessa olevan toimivaltasäännöksen nojalla merenkulkulaitoksen päätökseen haettaisiin muutosta Uudenmaan lääninoikeudelta, koska merenkulkuhallituksen toimipaikka sijaitsee Uudenmaan lääninoikeuden tuomiopiirissä.

Vesiliikennelakiesityksen mukaisia alueellisia kielto- tai rajoituspäätöksiä koskevien valitusasioiden käsittely etäällä kielto- tai rajoituspäätöksen kohteena olevasta vesialueesta sijaitsevassa muutoksenhakuviranomaisessa saattaisi olla epätarkoituksenmukaista esimerkiksi silloin, kun valitusasian käsittely vaatii katselmuksen toimittamista. Sen vuoksi esitetään, että toimivaltaisesta muutoksenhakuviranomaisesta säädettäisiin vesiliikennelaissa nimenomaisesti. Esityksen mukaan alueellisen ympäristökeskuksen 15 §:n 2 momentin, 16 §:n tai 21 §:n 3 momentin nojalla taikka merenkulkulaitoksen 15 §:n 2 momentin tai 16 §:n nojalla antamaa päätöstä käsiteltäisiin siinä lääninoikeudessa, jonka tuomiopiirissä pääosa päätöksen kohteena olevasta vesialueesta sijaitsee. Muissa tapauksissa toimivaltainen lääninoikeus määräytyisi sen mukaan, minkä lääninoikeuden tuomiopiirissä valituksen kohteena olevan päätöksen tehneen viranomaisen toimipaikka sijaitsee. Muutoksenhakuun sovellettaisiin, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annettussa laissa (154/50) säädetään muutoksenhausta hallintoviranomaisen päätökseen.

23 §. *Valvonta.* Lain noudattamisen yle-

nen valvonta kuuluisi merenkulkulaitokselle. Ympäristöhaittojen ehkäisemisen ja torjumisen osalta lain valvonta kuuluisi kuitenkin alueelliselle ympäristökeskukselle toimialueellaan. Merenkulkulaitos, poliisi, rajavartiolaitos ja tullilaitos valvoisivat käytännössä vesikulkuneuvojen käyttämistä vesialueella.

24 §. *Rangaistukset.* Pykälän mukaan esitetään tuomittavaksi vesiliikennenerikkomuksesta sakkoon, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, jos vesillä liikkuja rikkoo tahallaan tai huolimattomuudesta vesiliikennelakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Jos teko on tehty tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta ja se on ollut omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle taikka luonnolle tai muulle ympäristölle, tekijä olisi tuomittava vesiliikennerekoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

25 §. *Toimenpiteistä luopuminen ja huomautus.* Jos vesiliikennelaissa tuomittavaksi tarkoitettu teko on olosuhteet huomioon ottaen ollut vähäinen, voitaisiin ilmoitus jättää tekemättä, syyte ajamatta tai rangaistus tuomitsematta. Valvontaviranomainen voisi tällöin antaa rikkomukseen syyllistyneelle huomautuksen.

26 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset.* Lain täytäntöönpanosta annettaisiin tarkemmat säännökset asetuksella. Asetuksella säädettäisiin myös huvivenedirektiivin edellyttämästä, direktiivin piiriin kuuluvien huviveneiden ja niiden varusteiden vaatimustenmukaisuuden toteamisesta.

Asetuksella voitaisiin tarvittaessa antaa tarkemmat säännökset vesiliikenteen ohjaamisesta ja siihen liittyvästä valvonnasta.

Edelleen asetuksella säädettäisiin vesiliikenteen liikennesäännöistä ja vesikulkuväylien merkitsemisestä. Mainituista asioista on jo olemassa asetustasoisia säännöksiä, jotka on annettu tasavallan presidentin yleisen asetuksenantovaltuuden nojalla.

Merenkulkuhallitus voisi, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, antaa tarkempia määräyksiä vesikulkuneuvojen ja niiden varusteiden vaatimustenmukaisuuden toteamisesta, vesiliikenteen ohjaamisesta ja siihen liittyvästä valvonnasta sekä vesiliikenteen liikennesäännöistä ja vesikulkuväylien merkitsemisestä.

27 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 16 päivänä kesäkuuta 1996 samanaikaisesti Euroopan yhteisön huvi-

venedirektiivin kanssa. Sillä kumottaisiin veneliikennelaki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Veneliikennelain 2 § ja veneliikennelain nojalla annetut asetukset jäisivät kuitenkin toistaiseksi voimaan. Veneliikennelain nojalla on annettu veneliikenneasetus ja asetus alukselle annettavista pysähdysmerkeistä. Veneliikenneasetukseen jouduttaisiin vesiliikennelain voimaantulon johdosta tekemään vähäisiä muutoksia.

28 §. *Siirtymäsäännös.* Lääninhallituksen tai alueellisen ympäristökeskuksen veneliikennelain nojalla antama kielto- tai rajoitus päätös olisi voimassa sitä koskevassa päätöksessä mainitun ajan, jollei päätöstä tämän lain nojalla muuteta tai kumota.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun vesiliikennelain nojalla annettaisiin Euroopan yhteisön huvivenedirektiivin täytäntöönpanoa koskeva asetus. Lisäksi annettaisiin vesiliikenneasetus, joka sisältäisi säännöksiä muun muassa vesikulkuneuvossa pidettävästä varustuksesta sekä kielto- ja rajoitusasioiden käsittelystä.

Merenkulkuhallitus voisi, sen mukaan kuin mainituilla asetuksilla säädetään, antaa tarkempia määräyksiä sekä myöntää yksittäistapauksessa poikkeuksia säännösten noudattamisesta.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 16 päivänä kesäkuuta 1996, jotta sitä voitaisiin soveltaa seuraavana purjehduskautena. Lisäksi huvivenedirektiivin täytäntöönpanoa koskevat säännökset ja määräykset tulee olla sovellettavissa 16 päivästä kesäkuuta 1996. Huvivenedirektiivin voimaan saattamisessa on kahden vuoden pituinen ylimenokausi, jolloin sovelletaan rinnan veneliikenneasetuksen säännöksiä. Samoin on tarkoituksena, että vesikulkuneuvojen varustusta koskevat, asetuksella tarkemmin säädettävät uudet vaatimukset tulisivat voimaan vasta vuoden 1997 purjehduskaudella. Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin voitaisiin ryhtyä jo ennen kuin se tulee voimaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Vesiliikennelaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää vesiliikenteen turvallisuutta sekä ehkäistä niitä haittoja, joita vesikulkuneuvojen käyttämisestä aiheutuu luonnolle tai muulle ympäristölle, kalastukselle, yleiselle luonnon virkistykseen tai muulle yleiselle edulle taikka yksityiselle edulle.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Vesiliikenteen turvallisuuden edistämiseksi ja haittojen ehkäisemiseksi on noudatettava myös, mitä muualla laissa säädetään.

2 §

Sovellettamisala

Tätä lakia sovelletaan vesikulkuneuvoihin ja niiden käyttämiseen vesialueella.

Tätä lakia sovelletaan kaupparenkul-

kuun käytettäviin aluksiin siltä osin kuin niistä ei erikseen säädetä merilaissa (674/94) tai alusturvallisuuden valvonnasta annetussa laissa (370/95) taikka muualla laissa.

3 §

Määritelmä

Tässä laissa tarkoitetaan vesikulkuneuvolla veteen tukeutuvaa ja vesillä liikkumiseen tarkoitettua kulkuvälinettä ja laitetta.

4 §

Oikeus liikkua vesialueella

Jokaisella on oikeus liikkua vesialueella siten kuin siitä säädetään vesilain (264/61) 1 luvun 24 §:ssä, jollei tämän lain säännöksistä muuta johdu.

2 luku

Vesillä liikkujaa koskevat säännökset

5 §

Vesillä liikkujaa koskevat yleiset velvollisuudet

Jokaisen vesillä vesikulkuneuvolla liikkuvan on noudatettava olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta ja varovaisuutta ja toimittava siten, ettei hän ilman pakottavaa syytä vaikeuta tai häiritse muiden liikkumista vesillä eikä aiheuta vaaraa tai vahinkoa muille taikka vaaraa tai merkittävää tai tarpeetonta haittaa tai häiriötä luonnolle tai muulle ympäristölle, kalastukselle, yleiselle luonnon virkistyskäytölle tai muulle yleiselle tai yksityiselle edulle.

Vesikulkuneuvon kuljettajan on noudatettava vesiliikenteen liikennesääntöjä ja vesiliikennemerkeillä tai valo-opasteilla ilmaistuja määräyksiä, kieltoja ja rajoituksia.

Kiireellisessä virka-, sairaankuljetus- tai pelastustehtävässä oleva valvontaviranomainen taikka pelastuslaitoksen, meripelastusyksikön tai puolustusvoimien vesikulkuneuvon kuljettaja saa tehtävän sitä edellyttäessä tarpeellista varovaisuutta noudattaen poiketa edellä tarkoitetuista liikennesäännöistä, määräyksistä, kielloista ja rajoituksista paitsi

väistämisvelvollisuudesta. Jos olosuhteet sitä edellyttävät, tulee tällöin antaa erityisiä ääni- ja valomerkkejä.

6 §

Vesikulkuneuvon kuljettajaa koskevat yleiset vaatimukset

Vesikulkuneuvon kuljettajana ei saa toimia henkilö, jolla ei ole siihen tarvittavaa ikää, kykyä ja taitoa.

Rekisteröitävää moottorikäyttöistä vesikulkuneuvoa saa kuljettaa vain henkilö, joka on täyttänyt 15 vuotta.

Merenkulkuhallitus voi, ottaen huomioon vesikulkuneuvon koon, lajin, käyttötarkoituksen ja liikkumisalueen, määrätä, että tietyn vesikulkuneuvotyyppin tai yksittäisen kulkuneuvon kuljettajan on oltava täyttänyt 18 vuotta ja osoittanut merenkulkuhallituksen tarkemmin edellyttämät tiedot ja kyvyn kysymyksessä olevan vesikulkuneuvotyyppin tai yksittäisen vesikulkuneuvon kuljettamiseen.

7 §

Vesikulkuneuvon luovuttaminen toisen kuljetettavaksi

Vesikulkuneuvoa ei saa luovuttaa sellaisen henkilön kuljetettavaksi, jolla ei ole siihen 6 §:ssä edellytettyä ikää, kykyä ja taitoa.

3 luku

Vesikulkuneuvoja koskevat säännökset

8 §

Vesikulkuneuvon rakenne, varusteet ja kunto

Vesikulkuneuvon on oltava rakenteeltaan, varusteiltaan, kunnoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan turvallinen kaikilla niillä kulkuesillä, joilla sitä käytetään.

Vesikulkuneuvon on lisäksi oltava sellainen, ettei sen käytöstä aiheudu merkityksellistä tai tarpeetonta haittaa luonnolle tai muulle ympäristölle, kalastukselle, yleiselle luonnon virkistyskäytölle tai muulle yleiselle tai yksityiselle edulle.

9 §

Vesikulkuneuvoja ja niiden varusteita koskevat vaatimukset

Vesikulkuneuvojen rakenteesta ja niiden moottoreista sekä varusteista ja tarvikkeista voidaan asetuksella antaa sellaisia säännöksiä, jotka turvallisuuden, yleisen järjestyksen tai ympäristöhaittojen ehkäisemisen vuoksi katsotaan tarpeellisiksi.

Merenkulkuhallitus voi, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita vesikulkuneuvojen ja niiden moottoreiden sekä varusteiden ja tarvikkeiden ominaisuuksista, rakenteesta, laadusta, määrästä, kunnosta ja käytöstä. Lisäksi merenkulkuhallitus voi, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, myöntää yksittäistapauksessa poikkeuksia vesikulkuneuvon rakennetta, moottoria, varusteita ja tarvikkeita koskevista säännöksistä.

10 §

Maahantuontia, valmistusta, markkinointia ja käyttöä koskevat kiellot ja rajoitukset

Jos on perusteltua syytä epäillä, että vesikulkuneuvo tai sen moottori, varuste tai tarvike saattaa vaarantaa henkilöiden, tavaroiden tai ympäristön turvallisuuden tai terveyden, valtioneuvostolla on oikeus valmistajaa tai maahantuojaa kuultuaan kieltää kulkuneuvon, moottorin, varusteen tai tarvikkeen maahantuonti, valmistus, markkinointi ja käyttö tai rajoittaa niitä.

Asetuksella säädetään tarkemmin kiello- ja rajoituspäätösten tekemistä koskevasta menettelystä.

4 luku

Liikkumista koskevat säännökset

11 §

Pysähtymisvelvollisuus

Vesikulkuneuvo on valvontaviranomaisen antamasta, selvästi havaittavasta pysähdysmerkistä pysäytettävä heti, kun se voidaan turvallisesti tehdä.

Pysähdysmerkeistä säädetään tarkemmin asetuksella.

12 §

Vesikulkuneuvon tarkastaminen ja sen käytön estäminen

Vesikulkuneuvon kuljettaja on velvollinen noudattamaan valvontaviranomaisen vesikulkuneuvon rakenteen, varusteiden, kunnan sekä asiakirjojen tarkastamiseksi antamia määräyksiä sekä sallimaan vesikulkuneuvon merikelpoisuuden sekä rungon ja moottorin yksilöintitietojen tarkastamisen. Valvontaviranomaisen suorittamasta tarkastuksesta ei saa aiheutua kohtuutonta vahinkoa tai haittaa.

Valvontaviranomainen voi estää tai keskeyttää vesikulkuneuvon matkan, milloin siihen liittyy ilmeinen onnettomuuden vaara, yleisen järjestyksen häiriintyminen tai ympäristöhaitan uhka.

Valvontaviranomaisen keskeyttäessä vesikulkuneuvon matkan vastaa hinattavasta, ankkuroidusta tai rantaan taikka laituriin jätetystä vesikulkuneuvosta sen omistaja tai haltija. Jollei omistaja tai haltija tähän pysty tai vesikulkuneuvo on otettu käyttöön luvattomasti, on viranomaisen mahdollisuuksien mukaan huolehdittava kulkuneuvosta.

13 §

Asiakirjojen esittämisvelvollisuus

Vesikulkuneuvon kuljettajaa sekä kulkuneuvoa ja sen varusteita koskevat erikseen säädetty tai määrätty asiakirjat on pidettävä mukana vesikulkuneuvon ollessa käytössä. Tällaisen asiakirjan puuttuessa on vesikulkuneuvon kuljettaja velvollinen valvontaviranomaisen antaman kohtuullisen määräajan kuluessa esittämään asiakirjan kotipaikkansa valvontaviranomaiselle tai muulle tarkastuksessa osoitettavalle valvontaviranomaiselle.

14 §

Vesiliikenteen ohjaaminen

Merenkululaitos voi vesiliikenteen ohjaamiseksi ja siihen liittyvää valvontaa varten antaa vesikulkuneuvolla liikkumista koskevia ohjeita ja määräyksiä.

15 §

Alueelliset kiellot ja rajoitukset

Vesikulkuneuvolla liikkuminen voidaan kieltää määrääjäksi tai toistaiseksi määrätyllä vesialueella tai rajoittaa sitä, jos kiello tai rajoitus harkitaan tarpeelliseksi liikenteen, ympäristön, kalastuksen tai muun elinkeinon suojaamiseksi taikka yleisen luonnon virkistyskäytön tai muun yleisen edun vuoksi.

Yleisiä kulkuväyliä koskevista kielloista ja rajoituksista päättää merenkulkulaitos ja muita vesialueita koskevista kielloista ja rajoituksista alueellinen ympäristökeskus.

Kielto tai rajoitus ei nopeusrajoitusta lukuun ottamatta koske työnteon tai asunnon sijainnin vuoksi tarpeellista vesikulkuneuvon käyttöä taikka vaikeasti liikuntavammaisen henkilön vesikulkuneuvon käyttöä, ellei päätöksessä erityisen painavasta syystä toisin määrätä. Virka-, sairaankuljetus- ja pelastustoimen suorittamiseksi sekä muusta vastaavasta syystä välttämätön vesikulkuneuvolla liikkuminen on sallittu kiellosta tai rajoituksesta huolimatta. Sama koskee puolustusvoimien toimintaa.

16 §

Vesikulkuneuvotyyppiä koskevat kiellot ja rajoitukset

Jos tietyn moottorikäyttöisen vesikulkuneuvotyyppin käyttämisestä aiheutuu erityisen huomattavaa haittaa luonnolle tai muulle ympäristölle, kalastukselle tai muulle elinkeinolle, yleiselle luonnon virkistyskäytölle tai muulle yleiselle edulle, alueellinen ympäristökeskus tai, jos kysymys on kaupparenkulkuun käytettävästä vesikulkuneuvosta, merenkulkulaitos voi aluekohtaisesti kieltää vesikulkuneuvotyyppin käytön tai rajoittaa sitä.

17 §

Kielto- ja rajoitusasioiden käsittely

Esityksen 15 ja 16 §:ssä tarkoitetun kiellon tai rajoituksen määräämiseksi voi tehdä kunta tai kunnan jäsen taikka sellainen viranomais, yhteisö tai vesialueen omistaja, jota asia koskee. Kiellon tai rajoituksen

määräämisen voi panna vireille myös merenkulkulaitos tai alueellinen ympäristökeskus.

Ennen kiellon tai rajoituksen määräämistä on alueellisen ympäristökeskuksen tai merenkulkulaitoksen kuultava kuntaa, jonka aluetta kiello tai rajoitus koskee, sekä varattava niille viranomaisille, yhteisöille ja vesialueen omistajille sekä muille, joita asia koskee, tilaisuus tulla kuulluksi.

Jos kiello tai rajoitus määrätään kunnan esityksestä, se on määrättävä esityksen mukaisesti, jollei esityksestä poikkeaminen ole tarpeen kansalaisten tasapuolisen kohtelun tai alueellisen yhtenäisyyden vuoksi taikka muusta erityisestä syystä.

18 §

Kiellon ja rajoituksen voimaantulo

Alueellinen ympäristökeskus tai merenkulkulaitos voi määrätä, että sen antama kiello tai rajoituspäätös tulee voimaan muutoksenhausta huolimatta päätöksessä määrätyllä tavalla sen jälkeen, kun päätöksestä on tiedotettu. Muutoksenhakuviranomainen voi kuitenkin kieltää päätöksen täytäntöönpanon.

19 §

Kiellon ja rajoituksen merkitseminen

Kiello tai rajoitus on, jos se on mahdollista, merkittävä vesialueelle, jota se koskee, tai sen läheisyyteen. Kiellon tai rajoituksen merkitsemisestä yleisellä kulkuväylällä vastaa väylänpitäjä ja muualla se kunta, jonka aluetta kiello tai rajoitus koskee.

Kiello- ja rajoitusmerkkeinä käytetään merenkulkuhallituksen päätöksen mukaisia vesiliikennemerkkejä.

Kieltoa ja rajoitusta osoittavien merkkien asettamisessa noudatetaan, mitä vesilain 4 luvun 5 §:ssä säädetään yleisen kulkuväylän kuntoonpanijan oikeudesta asettaa merenkulun turvalaitteita vesistöön tai sen rannalle.

20 §

Kiello- tai rajoituspäätöksen muuttaminen

Kiello- tai rajoituspäätöstä, joka on annettu 15 tai 16 §:n mukaisesti, voidaan muuttaa,

jos päätöstä tehtäessä vallinneet olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet tai jos niiden myöhemmin todetaan olleen oleellisesti erilaiset kuin päätöstä annettaessa on edellytetty. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava, mitä 15—19 §:ssä säädetään.

5 luku

Erinäisiä säännöksiä

21 §

Lupa kilpailuihin ja harjoituksiin

Moottorikäyttöisellä vesikulkuneuvolla suoritettavien kilpailujen tai harjoitusten toistuvaan tai pysyvään järjestämiseen samalla vesialueella on haettava, sen lisäksi mitä luvanvaraisuudesta säädetään muualla laissa, kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lupa. Lupaa ei kuitenkaan tarvita tätä tarkoitusta varten asema- tai rakennuskavassa varatulle alueelle tai alueelle, jolle on annettu ympäristölupamenettelylaissa (735/91) tarkoitettu ympäristölupa.

Lupa on haettava myös yksittäisen tapahtuman järjestämiseen, jos tapahtumasta on odotettavissa merkityksellisiä ympäristöhaittoja.

Luvan usean kunnan alueella pidettävään kilpailuun tai harjoitukseen antaa alueellinen ympäristökeskus. Usean alueellisen ympäristökeskuksen alueella pidettävään kilpailuun tai harjoitukseen myöntää luvan se alueellinen ympäristökeskus, jonka alueella kilpailu pääosin pidetään.

Tässä pykälässä tarkoitettun luvan myöntämisen edellytyksenä on, että tapahtuma täyttää riittävät turvallisuuden vaatimukset ja ettei toiminnasta aiheudu kohtuutonta haittaa luonnolle tai muulle ympäristölle, kalastukselle, yleiselle luonnon virkistyskäytölle tai muulle yleiselle edulle. Lupa voidaan myöntää vain, jos vesialueen omistaja on antanut siihen suostumuksensa. Jos vesialue kuuluu yhteisalueen järjestäytymättömälle osakaskunnalle, suostumuksen voi antaa myös kalastuskunnan johtokunta.

Lupaa ei kuitenkaan tarvita palo- ja meripelastustoimen harjoituksiin eikä puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen harjoituksiin.

22 §

Muutoksenhaku

Tämän lain mukaiseen alueellisen ympäristökeskuksen tai merenkululaitoksen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla lääninoikeuteen. Valitus, joka koskee alueellisen ympäristökeskuksen 15 §:n 2 momentin, 16 §:n tai 21 §:n 3 momentin nojalla taikka merenkululaitoksen 15 §:n 2 momentin tai 16 §:n nojalla antamaa päätöstä, käsitellään siinä lääninoikeudessa, jonka tuomiopiirissä pääosa päätöksen kohteena olevasta vesialueesta sijaitsee. Muutoin toimivaltainen lääninoikeus määräytyy sen mukaan, minkä lääninoikeuden tuomiopiirissä valituksen kohteena olevan päätöksen tehneen viranomaisen toimipaikka sijaitsee.

Muutoksenhakuun sovelletaan, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

23 §

Valvonta

Tämän lain noudattamisen yleinen valvonta kuuluu merenkululaitokselle. Ympäristöhaittojen ehkäisemisen ja torjumisen osalta lain noudattamisen yleinen valvonta kuuluu alueelliselle ympäristökeskukselle sen toimialueella. Vesikulkuneuvojen käyttämisestä vesialueella valvovat merenkululaitos, poliisi, rajavartiolaitos ja tullilaitos.

24 §

Rangaistukset

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta, *vesiliikenneriikkomuksesta* sakkoon.

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle tai luonnolle tai muulle ympäristölle, on tuomittava *vesiliikenneriikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

25 §

Toimenpiteestä luopuminen ja huomautus

Vesiliikenne rikkomuksesta voidaan jättää ilmoitus tekemättä, syyte ajamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos teko on olosuhteisiin nähden vähäinen.

Jos rikkomus ilmeisesti on sellainen kuin 1 momentissa säädetään, voi valvontaviranomainen muihin toimenpiteisiin ryhtymättä antaa rikkomukseen syyllistyneelle huomautuksen.

26 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta ja vesikulkuneuvojen ja niiden varusteiden vaatimuksenmukaisuuden toteamisesta annetaan asetuksella.

Asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vesiliikenteen ohjaamisesta ja siihen liittyvästä valvonnasta.

Asetuksella säädetään myös vesiliikenteen liikennesäännöistä ja vesikulkuväylien merkitsemisestä.

Merenkulkuhallitus voi, sen mukaan kuin asetuksella säädetään, antaa tarkempia määräyksiä vesikulkuneuvojen ja niiden varusteiden vaatimuksenmukaisuuden toteamisesta, vesiliikenteen ohjaamisesta ja siihen

liittyvästä valvonnasta, vesiliikenteen liikennesäännöistä ja vesikulkuväylien merkitsemisestä.

27 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Tällä lailla kumotaan 28 päivänä helmikuuta 1969 annettu veneliikennelaki (151/69) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Veneliikennelain 2 § ja veneliikennelain nojalla annetut asetukset jäävät kuitenkin toistaiseksi voimaan. Rangaistus näiden asetusten säännösten ja niiden nojalla annettujen määräysten rikkomisesta tuomitaan tämän lain mukaan.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

28 §

Siirtymäsäännös

Lääninhallituksen tai alueellisen ympäristökeskuksen 27 §:ssä kumotun veneliikennelain nojalla määräämä kielto tai rajoitus on voimassa sitä koskevassa päätöksessä mainitun ajan, jollei päätöstä tämän lain nojalla muuteta tai kumota.

Helsingissä 10 päivänä toukokuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Liikenneministeri Tuula Linnainmaa